

NÉPÜNK ÉS NYELVÜNK

KÖZÉRDEKŰ FOLYÓIRAT

IX. ÉVF.

1937. NOV.-DEC.

11—12. FÜZET

Al-török nép- és személynevek

Folyóiratunk utóbbi évfolyamaiban, különösen a hun kérdés tárgyalásával kapcsolatban, többször kifogás tárgyává kellett tennünk Németh Gyula „A honfoglaló magyarság kialakulása“ c. könyvének elméleteit és nem egy állítását. Ismételten leszögeztük ezen könyv tekintetében ama megállapításunkat, hogy a népvándorlás népelemeinek azon vizsgálati módszere, mellyel itt találkoztunk, lényegére nézve jóformán semmi fejlődést sem mutat a maga idejében oly súlyos bírálatokkal ostromozott Vámbéry-féle irányzattal szemben. Vámbéry a magyarok eredetének kutatása során, abból az a priori feltevésből indult ki, hogy Kelet-Európában és Belső-Ázsiában már a szkyltha-korszaktól kezdve, vagyis a Kr. e. VI. század óta, a törökség volt az egyetlen számbajöhető vezérlő népelem. Szerinte törökök voltak a szkylthák, hunok, avarok, kharzarok, bulgárok, besenyők, s végső fokon maguk a magyarok is. Bizonyítékai túlnyomórészt szóegyezésekből és tulajdonnévmagyarításokból álltak.

Vámbéry „A magyarok eredete“ c. iskolaalapító könyvének megjelenése (1882) óta egy fél évszázad telt el. Azóta ezen a hatalmas kelet-európai és belső-ázsiai területen igen tekintélyes számú anthropologiai, régészeti, művelődéstörténeti és epigraphiai emlék tárult fel. A leletek szaporodásával mind élesebb körvonalakkal alakultak ki és különültek itt el egymástól az egyes kulturkörök. A településtörténeti hullámmások és a jellegzetes kultúraelemek vándorlásának iránya korszakról-korszakra mindinkább megállapítható lett. Az archaeologia ezen megállapításai azonban, az idő minél inkább haladt, a Vámbéry nevéhez fűződő elmélettel hovatovább teljes ellentétbe kerültek. A régész és a vámbérista nyelvész ezen a földrajzilag is rengeteg nagy területen a települések és kulturáramlatok menetére nézve ma már nem érthet egyet. De ugyanennyire tagadhatatlan a zűrzavar az epigraphiai emlékekre és az írott kútfőkre támaszkodó történetírás területén is. Kelet-Európában és Belső-Ázsiában mind nagyobb és nagyobb kultur-

körök lakossága bizonyul a népvándorlás korában nem török ethnikumnak. A tulajdonképeni török nyelvű népelem lakóterülete és történelmi szerepe pedig mind szűkebb és szűkebb határok közé zsugorodik össze.

Ezek az anthropologiai leletekkel kapcsolatos településtörténeti, régészeti, epigraphiai és történeti dokumentumok azonban a nyelvészek egy bizonyos csoportja számára teljesen hiába kerültek napfényre. Nem vettek tudomást róluk. Legtöbben ma is azt hiszik még, hogy tiltakozni nem tudó és ma már értelmükvesztett népeveknek és személynéveknek önkényes és játékos etimologizálásával bonyolult ethnikai és művelődéstörténeti kérdésekre könnyű szerrel meg tudnak felelni. Ezzel a múlt századból visszakísértő primitív próbálkozással jó lesz, ha végre egyszer már felhagynak. Itt az ideje, hogy az őstörténetkutatás emez avult épületének ablakait és ajtait kitárjuk és friss levegőt bocsássunk be az immár tűrhetetlen dohosság helyébe, akár tetszik ez egyeseknek, akár nem.

Történetkutatóink a vámbérista vagy a mai viszonylatban neovámbérista nyelvészeknek erőszakolt etimologizálásain és igen sokszor szinte nevetségesen abszurd homonymiáin (mint amilyen pl. *Bendeguz* — „Leveske“, *Mundzucus* — „Üveggyöngy“ NNy, IX, 224—6) felépült elméleteket sok esetben történelmi dokumentumoknak tekintették. Népvándorláskori népeveknek játékos eltörökösítése alapján Kelet-Európát már a hun-korszak elejétől, vagyis a Kr. u. I. századtól kezdve, széltében-hosszában török népekkel népesítették be. S bár pl. az egész hun korszak archaeológiája arról tanuskodik, hogy ebben a rétegben egy Belső-Ázsiából kiinduló hatalmas népvándorlásra és Kelet-Európának ily ázsiai barbár hordák által történő előzönlésére gondolni sem lehet, — történetíróink mégis a nyelvészek egyes levegőben lógó nép- és személynévelemzése alapján Kelet-Európa területét török népelemekkel rakták tele. Ezen földterületnek a kézzel fogható archaeologiai rétegek tanuságán, majd az epigraphiai és egyéb írott történeti és földrajzi kúfők vallomásán kialakuló valóságos településtörténetéről eddig komolyan még alig esett szó. Pedig ameddig Kelet-Európa tényleges ethnikai képe korszakról-korszakra meg nem rajzoltatik, mindaddig néptörténeti szempontból teljesen módszertelen és egyébként is céltalan igyekezetnek tartjuk, hogy ezt a földterületet fiktív népekkel népesítsük be. Mindenekelőtt az egykor itt élt valóságos népeket és

azoknak tényleges művelődéstörténeti emlékeit akarjuk látni. A nyelvükről majd csak utolsó sorban, mint az ethnos (népiség) eme harmadik tényezőjéről beszéljünk.

Erről az újabb szemléletről részletesebben majd más alkalommal szólnunk. De addig is nem mulaszthatjuk el, hogy különösen a történeti kérdések iránt érdeklődők figyelmét fel ne hívjuk arra a nyelvészeti gyakorlatra (nem mondhatnánk, hogy „módszer“-re), ahogyan és amily eszközökkel Kelet-Európa népvándorláskorabeli eltörökösítése végbement.

Maga ez a gyakorlat, a Vámbéry által megalapozott irányelvek szerint, egyedül és kizárólag a nyelvészeti formalizmus minden irányban engedékeny talaján mozgott.

Nem az volt a gyakorlati eljárás eddig, hogy egy-egy nagyobb ethnikai komplexumnak, mint amilyen volt pl. a hun, avar, khazar, bulgár stb., rendelkezésünkre álló összes nyelvmaradványát (nép- és személyneveit, méltóságneveit, itt-ott közszavait) a maguk egységes egészében vegyék elemző vizsgálat alá. Ezt az igen fáradtságos, de egyébként igen mély tanulságokat magában rejtő kísérletet eddig még ezen iskola híveinél sehol sem láttuk. Mi lehetett az oka ezen módszeres kutatás elmellőzésének? A mulasztásban megnyilvánuló célzat könnyen megérthető. Ezen az úton ugyanis egyetlenegy népvándorláskori népnek török voltát sem sikerült volna „bebizonyítani“. Hogy is lehetne pl. török eredetű az olyan két mássalhangzón kezdődő hun személynév, mint amilyen: *Βλήδας, Στόραξ, Σκότια, Γλώης, Γλώμι* . . . ? Rokontermészetű hangtani és szótári nehézségek csoportról-csoportra veto-t mondanak egy a priori török feltevés ellen. Az ilyenfajta kellemetlen esetekről legcélirányosabb tehát egyszerűen tudomást sem venni. Hogy azonban a korszakalkotó elmélet mégis menthető legyen, ki kell ragadni ilyenkor egy-egy engedékenyebb nép- vagy személynevet, amelyhez a török szótárak, gondos keresgélés után, úgy amennyire elkormányozható homonymiát nyújtanak. Elég egy akármilyen nagy onomastikon-anyagból egy-két ily véletlen töröknyelvi találkozás is (l. NNy IX, 224), s az ebből leszűrt „kétségtelen“ török nyelvi sőt ethnikai azonosításon aztán iskolázott és irodalmi sikerekre pályázó kutatóknak kételkedni többé nem tanácsos.

Egy minden részletre kiterjedő elemző módszer helyett marad tehát mint első és utolsó eszköz — a szótárak szeszélye. Az így kisarjadó etimológiák melegágya — a hit. Éltetőjük — egy-egy

mondvacsinált tekintély. Védelmezőjük és várak — a javarészt közpénzeken fentartott folyóiratok és kiadványok egész sorozata, ahol e kisebb és nagyobb szótártulajdonosok fedezékbe ültek. A közösség, s a nemzet őstörténete szempontjából elkönnyvelhető eredmény pedig — egy fikciók pilléreire épült áltudomány.

Ezen iskola megalapítója, Vámbéry, bizonyos vonatkozásokban tagadhatatlanul elsőrangú szaktekintély volt. Szótárak nélkül is jól tudott törökül. Jelenkori követőiről, a neovámbéristákról, sajnos, ezt már nem lehet elmondani. Ott, ahol mesterük nyomdokaiban járnak, akár idézik az ő meglátásait, akár nem, úgy ahogy még csak eldöcög ez a török teoria. Mihelyt azonban letérnek erről a jól kitaposott útról, mindjárt baj van a legelemibb török nyelvtudás körül.

Kivülesett a történettudomány művelőinek illetékességén, hogy esetről-esetre önálló véleményt alkossanak a nyelvi kérdésekben. A legtöbb esetben szóserint elfogadták és átvették A Honfoglaló Magyarország Kialakulásának, mint „a legkiválóbb magyar turkológus pompás könyvé“-nek¹ etimológiáit. Ideje azonban, hogy bármennyi hivatkozás és ilymódon keletkezett tévedés után is, lássák végre történettudományunk művelői ennek az egész csődbejutott iskolának tartalmatlanságát.

Szemléltető mutatóványképen sorra veszünk ezért egy-nehány jelentősebb ál-török nép- és személynevet.

Elkezdjük a népvándorláskori u. n. -r végződésű népnevek közül a következővel:

1.

Bulgár. Németh magyarázata szerint „... a név eredeti török alakja: **bulyar*. Erre az eredményre jutott Tomaszek is, ki e népnevet a török *bulya-* ,keverni, összezavarni, összekaverni‘ ige -r végű nomen verbale-jának magyarázta s németre a ,Mischling‘ szóval fordította. Ha a *bulyar* török szó, aminthogy másra gondolni nincs is okunk, akkor ezt a szót másképpen magyarázni valóban nem is lehet. Van alakpárja is az oszmánliban: *bulyur* ‘kása’. A *bulyar* vagy *bulyur* eredeti jelentése tehát ,keverék.“ (l. m. 95).

¹ Így aposztrofálja Németh Gyula könyvét pl. Zsirai Miklós a közel-múltban megjelent Finnugor rokonságunk. Budapest, 1937. c. könyvének 100. lapján.

Ezeknek a pattogó és megadásszerű hitelt követelő mondatcáknak hallatára önkénytelenül is eszébe jut az embernek ama néhai való debreceni varga története, aki bugylibicskájával szemrebbenés nélkül operálta a hályogot az emberek szeméről. Nem tudta ugyanis a szegény, hogy mily végzetessé válható veszélyes dolgot művel. Mikor ezt megmagyarázták néki, egyszerre odalett az egész tudománya. Tanúlnak-e vajjon ebből a régi történetből a neovámbéristák?

A megtanúlnivaló ugyanis az, ami itt alább következik.

Németh Gyula, könyvének olvasói számára, igen helyesen tette volna, ha a való tényállás megvilágítása kedvéért, mindenek előtt a kérdéses *bulya-* igének tényleges jelentésváltozatait is köztudomásra hozta volna. A többek közt pl. nem lényegtelenek a következő szótári adatok: kumán *bulya-* umrühren Radl., Cod. Com. 75; čagataj *bulya-* bepszkitani; beszennyezni; bekenni; „kevertté tenni“ [a tiszta anyagokat] (*telvis etmek; älüde etmek; bulamak; maḫlüt etmek*) Šejḫ Sulejm. 85; kirgiz *bolga-* felkavarni, fellázítani; keverni (folyadékot) [*vozmütib, vzbuntovatb; mješatb (židkostb)*] Katar. 46; kazáni tat. *bolya-* schütteln, aufrühren, schwenken, winken Bálint 163. Radl. IV, 1712; uigur, altáji, teleut, lebed tat., šorot, sagaj, kojbal *pulya-* umrühren, umwenden, mischen, durchwühlen, durchstöbern, kneten; (alt. tel.) umstimmen, abreden; in Verwirrung bringen Radl. IV, 1376; krimi tat., kumán, kirgiz, karaim *bulya-* mischen, vermischen, aufrühren, umrühren; trüben; (kirgiz) schwenken, schwingen, um sich schlagen; čagataj, kelet-turkesztáni, taranči ~ mischen, vermischen, umrühren, aufrühren; (taranči) durch Mischen verderben, aufrühren, verwirren Radl. IV, 1848; jakut *bulā-* mischen, umrühren Böhtl. 143; oszmán-török *bula-* kenni, bekenni; beszennyezni; belemártani (*sürmek; lekeletmek, kirletmek; batyrmak*) Sâmi 319. Radl. IV, 1836... stb. A szótári adatok közlését tovább is folytathatnánk.

Egy dolog azonban, már ennyi adatközlés után is, egész világosan kialakul. A török *bulya-* igének legáltalánosabban elterjedt alapjelentése: „felkavarni; bepszkitani“.

Sajátságosképen Németh Gyulánál éppen eme lényegbevágó alapjelentés hiányzik. Pedig ezen igetöből képzett nomen verbale-knál, — mint amelyekhez számítható állítólag a *bulyar* népnév is —, következetesen mindig ugyanez a fentemlített alapjelentés dombo-rodik ki. Ilyenek pl.: kök-türk, kirgiz *bulyak*, uigur, altáji, teleut,

lebed tat., sagaj *pulyak*, čagataj *bulyay* Verwirrung; čagataj *bulyauč*, šorot *pulyaš* Rührlöffel; čagataj *bulyanuk*, oszm. *bulanyk* trübe; čagataj *bulyančyk* aufgerührt, trübe; verwirrt; oszm. *bulanty* Unordnung, Unruhe, Umsturz... stb.

A szóbanforgó *-r* képző a törökben tulajdonképp a participium praes. vagy imperf. képzésére szolgál. Az orchoni kök-türk feliratok korában már evvel a funkcióval lép elénk (Radl., Alttürk. Inschr. 1895, 419; 1897. NF, 108. 110). Ilyen nyelvtani szerepben ismeri maga Németh Gyula is (Türk. Gramm. 72. 90). A különböző török nyelvekben önálló nomen verbale képzésére is szolgál. S miután participium praes. (imperf.) képzői jellege ma is mindenütt változatlanul él, következésképpen rendszerint valami nomen agentis (actoris) fogalmát fejezi ki, mint pl.: ujur *udžar* der Fliegende, Vogel (*uč*-fliegen), tobolski tat. *aldar* Betrüger (*alda*-betrügen), čagataj *ačar* Schlüssel (*ač*-aufmachen, öffnen)... stb. Török alaktani szempontból Németh Gyula sem hibázott akkor, midőn egyéb képzeletbeli *-r* képzős népnevek között a *kabar-t* „*fellázadó“-nak (A honf. magyars. kial. 237), az *abar* > *avar* népnevet pedig „*ellenszegülő“-nek fordította (I. m. 105). Érdemi tekintetről ezuttal nincs szó, mert ezek is csak épolyan ál-török népnevek, mint a többi. De legalább e megfejtési kísérletek során a török nyelv szellemén semmi erőszak sem esett.

A török szónak feltételezett **bulyar* magyarázatával kapcsolatban Vámbéry szintén megmaradt ezen az egyedül járhatónak mutatkozó úton. A szónak, a török nyelv kívánalmai szerint, „zendülő, lázadó, zavargó“ jelentést tulajdonított (A magyarok eredete, 69). Ha azonban a képzés alapjául szolgáló igetőnek tulajdonképeni transitív „felkavarni“, vagy esetleg kirgiz-nyelvi „fellázítani“ jelentését vesszük tekintetbe, akkor ezek szerint a kérdéses nomen verbale-t legjobb esetben is csak valami „felkavaró“- vagy „fellázító“-féle jelentéssel magyarázhatnánk.

Ha elfogadnánk a Németh Gyula hite szerinti „keverni“ alapjelentést, mely pedig inkább csak néhány szótárnak egy-két laza jelentésmagyarázatán alapulhat, — még ez esetben is a **bulyar*-nak legfeljebb a „keverő“ jelentését lehetne vita tárgyává tenni. Alig hihető el, hogy ez az *-r* képző egy fenthangoztatott „keverék“ jelentésű nomen acti képzésére is alkalmas lehetne. Németh Gyula ugyanis, mint ilyen kényesebb esetekben rendszerint tenni szokta, — megfeledezett a bizonyításra szolgáló nyelvi párhuzamok fel-

sorolásáról. Sőt mondanunk sem kell, hogy *kabar-abar* megfejtési kísérleteire rámutatva, saját török nyelvérzékével is igen fonák ellentmondásba keveredett.

De kár is volt minden olyanirányú igyekezet, hogy ennek az *-r* végzetű nomen verbale-nak holmi valószerűtlen „keverék” jelentést tulajdonítson akár a nem turkologus Tomaschek, akár pedig ő utána minden meggondolás nélkül Németh Gyula. Annál is inkább kárba veszett ez az igyekezet, mert Németh Gyula ezt az ugyanezen igetöből, ugyanezen kívánt *-r* képzővel képzett *bulyar* szóalakot Šejx Sulejman čagataj szótárában (a 85. lapon), minden nyelvíjító erőszakoskodás szüksége nélkül, azon módon készen megkaphatta volna. Ott a kívánt szóalaknak szabályszerű és természetesen következő jelentése is meg van adva, mely annyi, mint: „szennyes és zavaros; piszkos” (*bulyar* = *ālūde ve bulamyk* [sajtóhiba *bulanyk* helyett]; *mülevves*). Németh Gyula — amint láttuk — még fennen hirdette, hogy „... ezt a szót másképpen magyarázni valóban nem is lehet”. Pedig hát ime lehet.² Más kérdés azonban, hogy a derék bulgár nemzet Németh Gyulának egy esetleges ilyenfajta tudományos ajándékát mivel hálálná meg.

De a neovámberista tudomány furcsaságainak ezzel még korán sincs vége. A névmagyarázattal kapcsolatos tanítás végén még ráadásként a következő mondat tartalmát is jó lesz megszivlelni: „Van alakpárja is (t. i. a *bulyar* szónak) az oszmánliban: *bulyur* „kása”.

Hát ott vagyunk már, hogy Magyarországon a turkológiának egykori u. n. fellegrárában „a legkiválóbb magyar turkologus” azt sem tudja, hogy mi az oszmán-török ember egyik legközönsége-sebb tápláléka, a „*bulyur*”? Sem a szó valódi alakját nem ismeri, sem a jelentését nem tudja?

Legalább a szótárak közt jó lett volna egy kicsit szétnéznie. Így Sâmi oszmán-török szótárában, a 309. lapon a következő adatot találhatta volna: „*burgul* (hibásan: *bulgur*) = megfőzés és megszáritás után megtörtve, rizs helyett, pilav-készítésre való búza” (*burgul* [gal. *bulgur*] — kajnadylyp kuruduldukdan sonra kyrdrylyp pirindž jerine pilav piširmeje jarajan buydaj). — Šejx Sulej-

² A jelentésfejlődés akként értelmezendő, hogy az *-r* végzetű névszó elsődleges jelentése, sőt ma is kiérezhető alapértelme „beszennyező, bepiszkító” volt, vagyis olyan tárgy, amely mindent bepiszkít, amihez hozzáér: ennél fogva önmagához viszonyítva „szennyes, piszkos”.

man čagataj szótárában: „*bulgur* = [oszmán-török] *burgul*; megfőzetvén megtört és meghántott búza“ (*bulgur* — *burgul*; kajnadylyp kyrylmyš ve čatladylynmyš buɣdaj) 85. l. — Radlov szótárában is ugyanigy: *burɣul* (téves átírással *burgul* helyett) = „Grütze aus Weizen“ IV, 1829.

A szó szerkezete egészen világos. Igéből képzett névszó, melynek alapja az oszmán-törökből ismert *burk-* ige a következő jelentéssel: „(testrészek egyike) kificamodni; (búza) *malomban* megtörtve (értsd: megdarálta) *burgul*-lá lenni“ (*burk-mak* = [uzvun biri] *burulup indžinmek*; [buɣdaj] *dejirmende kyrylyp burgul olmak*) Sâmi 309. — Radlovnál: oszm. *burk-* „verrenken, verstauchen; zu Grütze zermahlen werden“. IV, 1827.

A deverbális *-l* képző szerepe is közismert, s a különböző török nyelvjárásokban rendszerint *nomen acti* és *n. actionis* képzésére szolgál. Pl.: čagataj *ökül* Knäuel, Haufen, Menge (*ök-* *aufhäufen*); čagataj *kabal* Umgehung, Einschliessung, Belagerung (*kaba-* *umgeben, einschliessen*); sojot *kajryal* Gnade (*kajyr-* *sich erbarmen*) . . . stb.

A „*bulgur*“ szóalak (és nem *bulyur*, ahogyan Németh az elmélet kedvéért szeretné) — a fentiek alapján — sem hangtani alakjára, sem eredetére, sem pedig jelentésére nézve Németh Gyulán kívül senki számára sem volt kérdéses. A török szótáriródlalom régóta tisztában volt avval, hogy a szó elsődleges alakja *burgul*, s csak az *r* és *l* hangok nem szokatlan felcserélése folytán keletkezett a szó másodlagos és immár hangbelileg romlott *bulgur* alakpárja. Radlov is utalt már erre (Wb. IV, 1851).

Nem valószínű, hogy Németh Gyula ezek után is még mindig ragaszkodnék fentebb oly bátran hangoztatott „*bulyar-bulyur*“ „alakpár“-elméletéhez.

Annak is csak ő maga lenne a megmondhatója, hogy mi okból ragadt erre a „*búza-dara*“ jelentésű *burgul* (*bulgur*) szóra a rejtelmes „*kása*“ értelmezés. Ennek a magyarázatnak a turkológiával alkalmasint már semmi kapcsolata sem lehet. Valami egész más eszmetársulás segíthetett itt rávilágítani, a *bulgár* népnév eredetének kérdésében, ezen homályba burkolt jelentéskapcsolatra. Azt mondja ugyanis Németh végkövetkeztetésképen: „A *bulyar* vagy *bulyur* eredeti jelentése tehát „keverék“. Melyik itt a „keverék“, vagy melyik itt a „*kása*“, most már senkisé tudja. Önkénytelenül is eszébe jut itt az embernek az a kis gyermekversike:

Keverem a kását,
Sütöm a pogácsát . . .

Ami azonban ebben az egész játékos őstörténetkutatósi módszerben igaz, az mégis csak igaz: Németh Gyulának ezt a „kása“-t sikerült valóban jól „összekeverni“.

(Folytatjuk)

Mészáros Gyula.

(Deutscher Auszug) Pseudotürkische Volk- und Personennamen. —

Nach der Geschichtsauffassung Vámbéry's waren seit dem VI. Jh. v. Ch. die Türken das einzige führende Volkselement sowohl in Inner-Asien als auch in Osteuropa. Als Beweise seiner Thesen dienten V. vor allem auf wertlose Homonymien aufgebaute Namendeutungen. Unbekümmert um die neueren Ergebnisse der auf dieses Gebiet bezüglichen anthropologischen, archaeologischen, kulturhistorischen und epigraphischen Forschung versuchten die Jünger Vámbéry's in der letzteren Zeit die einmal schon diskreditierten Lehren ihres Meisters mit geringen Änderungen von neuem zu Ehren zu bringen. Die Beweisführung dieser Neovámbéristen ist ebenfalls ausschliesslich auf die Deutung von Namen aufgebaut, die sich den etymologischen Künsten eines linguistischen Formalismus scheinbar immer auf das schönste fügen müssen. Auf diese Weise gelang es also den Neovámbéristen, ganz Osteuropa seit den ersten Jahrhunderten unserer Zeitrechnung durch angebliche türkische Völker besiedeln zu lassen. Die Namendeutungen der Neovámbéristen sind jedoch infolge ihrer mangelhafteren türkischen Sprachkenntnisse noch weniger befriedigend, als die ihres Meisters waren, wie sich das aus den folgenden kritischen Ausführungen ergeben wird.

1. *Bulgar.* Nach Gy. Németh soll dieser Volksname mit dem türk. Zw. *bulγa-mak* zusammenhängen und die Bed. „Mischling“ haben. Die Grundbed. des türk. Zw. -s ist jedoch nicht „mischen“, sondern „aufrühren, beschmutzen“, was bes. deutlich aus den vorhandenen Verbalableitungen hervorgeht, und die mit der Partizipialendung -r gebildeten Verbalderivate können in türk. Sprachen nur als nomina agentis aufgefasst werden. Eine Wortform *bulγar* könnte also auf Personen bezogen nur die Bed. haben: „der Aufrührende“, d. h. „der etwas aufrührt“ oder in übertragenem Sinne „der etwas in Aufrührung bringt“. Das Wort *bulγar* ist im Dschag. in der Tat vorhanden, was aber von Németh verschwiegen wurde; die Bed. dieses Wortes hat nämlich mit „mischen“ nichts zu tun, denn es bedeutet „schmutzig“ („das beschmutzende“), d. h. „das schmutzig machende“. Dieses türk. Wort kann also mit dem Volksnamen *Bulgare* keineswegs in Zusammenhang gebracht werden. Aber auch nicht mit osm.-türk. *burgur* < *burgul* „Weizengrütze“, welches Wort von Németh in der unrichtigen Form *bulγur* angeführt und ihm die unrichtige Bed. „Brei“ zugeschrieben wird (osm.-türk. *burgul* gehört zum Zw. *burk-* „zu Grütze zermahlen werden“).

(Fortsetzung folgt).